

Микита Вячеславович Коновалов

Концептуальний альбом «Ænima» гурту «Tool»: особливості художнього рішення

УДК 785.161+78.036+7.01

DOI <https://doi.org/10.24195/artstudies.2025-2.14>

Микита Вячеславович Коновалов
аспірант кафедри музикознавства
та музичної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
ORCID: 0009-0001-0399-8668

Стаття присвячена аналізу альбому «Ænima» американського рок-гурту «Tool» як яскравого зразка концептуального альбому, що відзначений глибоким філософським змістом, гострою соціальною критикою та оригінальним музичним рішенням. Охарактеризовано змістовно-тематичний та музичний рівні концепту альбому, виявлено ключові ідеї, що формують його художню цілісність. Особливу увагу приділено засобам музичної драматургії, які забезпечують єдність альбому – наскрізному розвитку, композиційним аркам, повторюваним музичним мотивам та звуковим інтерлюдіям. Окремо розглянуто семантику текстів пісень, насичених метафорами, алюзіями та багатозначними образами, що дозволяють різні інтерпретації змісту. Альбом «Ænima» відзначається поєднанням жанрових характеристик прогресивного металу, альтернативного року та арт-року, що відображається у складних ритмічних рисунках, змінних розмірах, поліфонічності фактури та нетипових вокальних прийомах. Окрім музичного аспекту, в роботі акцентовано увагу на ідеологічному навантаженні альбому, який зачіпає теми відчуження особистості в сучасному суспільстві, емоційного зростання, духовного очищення, а також критики конформізму. Аналіз текстів і музики альбому засвідчує, що «Ænima» є цілісним концептуальним висловленням, що вимагає від слухача глибокого осмислення. Результати дослідження дозволяють заповнити прогалину в науковому розгляді творчості гурту «Tool» та розширити уявлення про музичну драматургію концептуального альбому як феномену неакадемічного мистецтва.

Ключові слова: рок-музика, концептуальний альбом, альбом «Ænima» гурту «Tool», змістовно-тематичний та музичний рівні концептуального альбому, музична драматургія.

Постановка проблеми. Концептуальний альбом як жанр неакадемічної музики набуває популярності в другій половині XX століття. Об'єднання пісенних композицій спільною ідеєю або сюжетом відрізняє його від альбому-збірки, де кожна пісня не має змістовного або музичного зв'язку з іншими. Концептуальні альбоми мають значну художню цінність, адже вони дають можливість розкривати філософські, соціальні або психологічні теми.

Американський рок-гурт «Tool», чия музика відзначається складною структурою, глибоким змістом і філософським підтекстом, у своїй творчості тричі звертався до жанру концептуального альбому («Ænima» (1996), «Lateralus» (2001), «Fear Inoculum» (2019)). Альбом «Ænima» на сьогодні вже є культовим, продовжуючи привертати увагу слухачів завдяки своїм глибоким текстам і цікавим музичним рішенням. В альбомі головними концептами стають очищення й емоційне зростання людини, однак загальнолюдським питаннями його зміст не обмежується: музиканти звертаються і до гостроактуальних тем, піддаючи критиці сучасне суспільство. У текстах альбому використано абстрактні образи і метафори, що сприяє різноманітним інтерпретаціям і дає простір для роздумів про сутність людського існування, відносини в суспільстві та духовного поступу.

Аналіз актуальних досліджень. Рок-музика зарубіжних виконавців була предметом дослідження таких українських науковців, як А. Андрєєва (Андрєєв, 2011), І. Вавшко (Вавшко, 2019), І. Палій (Палій, 2012) та Д. Терентьєва (Терентьєв,

2018), однак у їхніх роботах відсутній аналіз творчості гурту «Tool». Концептуальні альбоми гуртів «King Crimson», «Genesis», «Pink Floyd» розглядалися у роботі І. Палкіної (Палкіна 2012), однак відповідно до дослідницького спрямування її роботи гурт «Tool» не став об'єктом розгляду. Американський музикознавець Б. Осборн звернувся до альбому «Ænima» у своїй статті, присвяченій музичним формам у рок-музиці (Osborn 2013), але в ній відсутній його аналіз як музичного-драматургічного цілого. С. Кедді запропонував власну інтерпретацію змісту альбому у книзі «A book of interpretations» (Caddy, 2003). Своє трактування текстів пісень подав Дж. Вуд у журналі «Two Story Melody» (Wood, 2022). Але оскільки останні два автори не є музикознавцями, в їх розвідках немає аналізу музичної складової альбому. Значимість доробку гурту «Tool» та відсутність характеристики музики альбому «Ænima» потребують звернення до нього музикологів для виявлення його концепту на рівні музичної драматургії.

Мета статті – характеристика змістовно-тематичного та музичного рівнів концепту альбому «Ænima» американського рок-гурту «Tool».

Методологія дослідження. У статті використано методи текстово-семантичного та музично-стильового аналізу, що дозволило розкрити проблематику й охарактеризувати музичні рішення концептуального альбому «Ænima» гурту «Tool».

Результати та їх обговорення. Концептуальний альбом відрізняється від альбому-збірки змістовною та музичною цілісністю, в якому пісні

об'єднані спільною темою, ідеєю або сюжетом. Засобами єдності альбому виступають екстрамузичні та інтрамузичні чинники. Тема або сюжетна оповідальність стають екстрамузичними засобами циклізації альбому, наскрізний розвиток та композиційні арки є головними інтрамузичними чинниками формування його концептуальної єдності. У концептуальних альбомах тексти пісень, музичні мотиви та навіть обкладинка спрямовані на розкриття загальної ідеї, а тематика може варіюватися від особистих переживань автора до соціальної, політичної, філософської проблематики.

Концептуальні альбоми з'являються у другій половині 1960-х років у творчості рок-музикантів, пізніше цю лінію підхопили представники інших музичних напрямів, в тому числі й поп-виконавці. Сьогодні концептуальний альбом як жанр не втратив свою привабливість і користується значною популярністю. У своїй творчості до концептуальних альбомів звертаються переважно американські та британські музиканти. Одним із провідних представників сучасної концептуальної творчості є американський рок-гурт «Tool».

Американський прогресивний метал-гурт «Tool» був заснований у 1990 році в Лос-Анджелесі. До його складу увійшли Адам Джонс (гітара), Денні Кері (барабани), Джастін Ченселлор (бас), Джеймс Мейнард Кінен (вокал). Колектив відомий своїм музичним стилем, який поєднує елементи прогресивного металу, альтернативного металу та арт-року. Гурт «Tool» здобув велику популярність завдяки своїй унікальній музиці та глибоким і змістовним текстам. Лідер колективу Джеймс Мейнард Кінен відомим своїми абстрактною і метафоричною поезією, що має філософський підтекст, залишаючи слухачам простір для різних інтерпретацій. Музика гурту «Tool» має важкий, але при цьому атмосферний характер, вона відзначена складними ритмічними структурами та нестандартними гармонічними рішеннями. Музиканти часто використовують поліритмію, довгі інструментальні прогресії та експериментальні саундсценарії. У доробку гурту – 5 альбомів, з яких «Ænima» (1996), «Lateralus» (2001), «Fear Inoculum» (2019) є концептуальними, оскільки є не лише збірками пісень, а й художньо завершеними роботами з філософським і психологічним підтекстом, де концепт розкривається через музику, тексти та візуальне оформлення обкладинки. Для розгляду зупинимось на першому, де музиканти заклали підвалини концептуального рішення власних альбомів як цілісних змістовно-тематичних та музичних циклів.

«Ænima» (1996) вважається одним із найважливіших альбомів гурту «Tool». Це концептуальний альбом, що підіймає теми очищення, емоційного й духовного зростання, а також розкриває соціальну й політичну проблематику. У назві альбому

поєднуються латинські слова «animus» (сторона чоловічої психіки) і «enema» (процедура очищення організму), символізуючи ідею очищення на всіх рівнях – особистому, соціальному та духовному. Як зазначає Дж. Вуд, альбом перегукується з психоаналітичними та містичними теоріями, зокрема з роботою Карла Густава Юнга, що вказує на необхідність пройти через трансформацію та очищення для досягнення духовного розвитку. Гурт ставить питання про те, як людство повинно змінюватися, щоб позбутися корупції і негативу, які пронизують сучасне суспільство (Wood, 2022).

Альбом «Ænima» складається з 15 треків: «Stinkfist» (5:11), «Eulogy» (8:28), «H» (6:07), «Useful Idiot» (0:38), «Forty Six & 2» (6:04), «Message to Harry Manback» (1:53), «Hooker with a Pen*s» (4:33), «Intermission» (0:56), «Jimmy» (5:24), «Die Eier von Satan» (2:17), «Pushit» (9:55), «Cesaro Summability» (1:26), «Ænema» (6:39), «(-) Ions» (4:00), «Third Eye» (13:47). Музика альбому створюється усіма учасниками гурту, а автором текстів, які відображають настрій і концепцію вже створеної музики, є Мейнард Джеймс Кінен.

Перша пісня «Stinkfist» подає концепт духовного очищення через розкриття теми відчуження та притуплення почуттів у сучасному суспільстві. У тексті йдеться про необхідність виходу особистості за межі звичного. Пісня написана в тональності e-moll і має тричастинну будову, яка включає повільне медитативне інтро, більш енергійну основну частину та агресивне завершення, яке є кульмінацією. Партія гітари має насичений дисторшн, а вокал у процесі розвитку переходить від м'якого до агресивного. Твір має розмір 4/4, але протягом усієї композиції він зазнає змін, хоча й не часто.

Друга композиція альбому «Ænima», що має назву «Eulogy» є однією з найбільш обговорюваних серед фанатів. Її зміст часто інтерпретується як критика релігійних лідерів та інституцій, які маніпулюють вірою своїх послідовників. У пісні ліричний герой звертається до релігійного авторитету, який обіцяє спасіння, але не виконує своїх обіцянок. Пісня є частиною загальної концепції альбому «Ænima», в якому поєднано теми духовних пошуків, самопізнання, відкидання старих вірувань і духовної трансформації. Тональність пісні, як і в попередньому творі, є e-moll, вона також є тричастинною. Композиція має розмір 4/4, який не змінюється протягом твору. Розпочинається вона атмосферним вступом, далі звучить основна тема з монотонним вокалом, що веде до емоційної кульмінації.

Пісня «H» має багатшаровий зміст, підіймаючи такі теми як біль та саморефлексія. Варто розглядати пісню як розповідь із трьома дійовими особами – людиною теперішньою, минулою та майбутньою. Дж. Кінен колись був жертвою насильства, і ця тема як надважлива часто підіймається

в творчості гурту «Tool»: насильство є циклічною поведінкою, і діти, які його зазнали, схильні до насильницької поведінки у дорослому віці. У тексті йдеться про особистий досвід та переживання фронтмена гурту, пов'язані із дорослішанням його сина Devo H (Дево Ейч). Символ змії, який часто згадується в тексті пісні, уособлює минуле музиканта, його занепокоєння щодо циклічності насильства та сумніви, що його минуле може вплинути на здатність бути батьком (Caddy, 2003, с. 13). Музиканти у композиції обирають іншу тональність – d-moll, проте залишають розмір 4/4. Пісня має чотири частини: спокійний початок, короткий емоційний приспів, заспокійливий бридж та піднесено-епічне завершення. Трек закінчується білим шумом, з якого починається наступний трек.

Інструментальна композиція «Useful Idiot» складається зі звукового колажу із білого шуму, гудків та звуку вінілової платівки наприкінці її програвання, коли голка доходить до кінця доріжки. На вінілових версіях альбому «*Ænima*» цей трек розміщено наприкінці першої сторони. Назва першого в цьому альбомі інструментального треку є концептуальною: у збройних силах корисними ідіотами називають некваліфікованих або нерозумних солдатів, чия витратна природа робить їх корисними для армії. У звуковому плані цей «витратний» трек слугує для того, щоб очистити вуха від важкого «Н», готуючи їх до наступного треку (Caddy, 2003, с. 16).

Назва п'ятої пісні «Forty Six & 2», як і назва альбому, відсилає до каріотипу людини: сучасна людина має хромосомних пари з двома статевими хромосомами (44 і 2), але, на думку відомого американського філософа-езотерика Д. Мельхіседека, еволюційний стрибок повинен привести нас до їх збільшення (46 і 2). Ця композиція є однією із ключових треків альбому, будучи сфокусованою на темі відродження і очищення. Текст пісні стверджує, що, досліджуючи й пізнаючи власні потенціали, як хороші, так і погані, ми можемо стати сильнішими, здатними до ясного мислення та вищої свідомості. Пісня написана тональності d-moll, як і попередня, але це не традиційний мінор, а домінантовий лад, який надає твору більш трагічного, екзистенційного звучання. Трек відзначено й ускладненням ритміки: окрім основного розміру 4/4, використано й 3/8, 5/8, 7/8, 9/8 в партіях різних інструментів. Таке ритмічне рішення є характерним для творчості гурту. Композиція складається із чотирьох частин, які контрастують між собою: перша частина має медитативний характер, друга більш агресивна, звучання третьої повертає нас до медитативності першої, а фінальна епічно завершує пісню.

Трек «Message to Harry Manback» є речитативним телефонним записом невідомої людини, яка залишає погрозливе повідомлення. Текст супроводжується музичним супроводом, який виконує

фортепіано у e-moll. Ця заспокійлива композиція є перехідною і готує слухача до наступного треку.

«Hooker with a Pen*s» є однією з найбільш агресивних композицій «Tool». Текст пісні відрізняється незвичною прямолінійністю, порівняно з більш багатозначними та багатошаровими композиціями гурту. Вона є найкоротшим треком та один із найбільш важких за звучанням. Її зміст поєднує соціальний меседж і самокритичний гумор, а виконання підкреслює емоційну інтенсивність і зухвалість. У пісні головний герой звертається до фаната, який звинувачує гурт у зраді ідеалів та комерціалізації. Вокаліст гурту Джеймс Мейнард Кінан, виступаючи від імені оповідача, саркастично зазначає, що «продажність» – це невід'ємна частина музичної індустрії. Він нагадує, що самі фанати купують альбоми, квитки на концерти й мерч, тим самим роблячи гурт «продажним». Композиція за характером є агресивною та не поділяється на частини. Пісня, як і трек «Forty Six & 2», написаний в тональності d-moll з елементами домінантового ладу. Основний розмір пісні «Hooker with a Pen*s» – 4/4, але завдяки складним ритмічним рисункам трек звучить набагато об'ємніше.

«Intermission» – це інструментальний трек, який виконує роль вступу до наступної композиції «Jimmy», у якому народжується його мелодична лінія. Назва композиції перекладається як «Антракт», і саме функцію антракту вона виконує в альбомі.

Пісня «Jimmy» найімовірніше оповідає про смерть або хворобу матері, яку розбив параліч, коли солісту гурту Джеймсу було 11 років, бо саме цей вік згадується в тексті: «Under a dead Ohio sky, eleven has been and will be waiting». У пісні описується відчуття втрати, розгубленості й дитячого болю, коли світ перевертається в одну мить. Головний герой ніби звертається до себе в минулому, до маленького Джиммі, намагаючись примиритися з дитячими страхами й травмами. Цей емоційний діалог із самим собою пронизаний сумом і прагненням очиститись та знайти зцілення. Відповідно, настрій пісні дуже похмурий. Композиція написана в тональності d-moll, вона відзначається монолітністю музичного образу. Музиканти у цій пісні змінюють розміри 2/4, 3/4, 4/4, 6/4, зокрема в куплетах 3/4 і 4/4 чергуються між собою майже кожен такт. Інструментальні партії бас-гітари та гітари використовують хроматичні ходи, що підсилюють напруження й нестабільність.

Речитативна композиція «Die Eier Von Satan», на відміну «Message to Harry Manback», де погрозливий текст звучав на тлі ліричної мелодії, має прямо протилежне художнє рішення: вона змальовує пригнічену та зловісну атмосферу, хоча її текст німецькою мовою – це всього лише рецепт випічки турецького печива, в якому, попри назву, відсутні яйця. Звучання голосу, що читає рецепт, нагадує

політичні промови епохи Другої світової війни, що надає тексту агресивного відтінку. Музичний супровід включає індустріальні звуки, важкі ритми та механічний шум, які створюють тривожну, навіть гнітючу атмосферу. Цього звучання гурт досяг завдяки реверсному запису барабанів у розмірі 9/8. Якщо композицію програти задом наперед, то можна почути звичайну барабану установку та звуки радісного натовпу, який слухає гучну промову. Це контрастує з абсурдністю тексту, що підсилює сатиричний ефект твору.

«Pushit» – це пісня, яка розповідає про парадоксальну природу жорстоких стосунків, емоційного насильства, боротьби за внутрішню свободу та пошуку зцілення. Пісня відсилає нас до теми пісні «Н», а саме циклічності насильства, оскільки його жертви потім самі часто перетворюються на кривдників. Герой пісні нарешті виривається зі свого становища, але тільки через відчай і жахливою ціною вбивства когось, хто йому дуже дорогий (Caddy, 2003, с. 33). У пісні є конфлікт між бажанням звільнитися від цих стосунків і одночасним страхом втратити когось важливого. Деякі рядки символічно відсилають до очищення й зцілення через біль. Відчуття дискомфорту й напруження описані у тексті як частина процесу трансформації.

Пісня витримана у фінальній кульмінаційній формі, при якій дві пари куплет/приспів змінюються кульмінаційною кінцівкою (Osborn, 2013, с. 40–43). Композиція має динамічну структуру із частин, змінюючи темпи й настрої від спокійних і медитативних у першій та третій частини до вибухів гніву й емоційного напруження в другій та четвертій. Це підкреслює зміст тексту й передає складність переживань героя. Тональність твору a-moll, а основний ритм – 6/8, але у деяких частинах звучать також 3/4, 4/4, 6/4.

Гурт «Tool» у своїх піснях часто звертається до концепцій, що прийшли з фізики, математики та філософії, таких як золотий перетин, послідовність Фібоначчі, за допомогою яких передано глибинність змісту пісенних текстів, що підіймають питання розумності світобудови та сенсу буття людини. Композиція «Cesaro Summability» у символічній формі описує процес перетворення хаосу у впорядковану форму. Назва інструментального треку «Cesaro Summability» походить від математичного методу присвоєння значення суми нескінченному ряду. Цей метод підсумовування матриць названий на честь італійського математика Ернесто Чезаро. Трек складається із плачу дитини, що супроводжується безперервним білим шумом та технічними звуками, і це є чудовим продовженням теми «Pushit». Можливо, «Cesaro Summability» у музиці «Tool» використовується як метафора для того, щоб висвітлити ідеї внутрішнього зростання, пошуку сенсу або гармонії в умовах хаосу та нестабільності.

Пісня «Ænema» – це гостра критика сучасного суспільства, його духовного стану. Текст описує відчуження і деградацію, які виникають через надмірне споживання та поверхневий погляд на цінності. Одна з головних ідей пісні – пошук внутрішнього очищення, звільнення від застарілих ідеалів та прагнення до нового розуміння, відчуття необхідності руйнувати старі структури і формувати нові основи для відродження особистості та суспільства, в тому числі як очищення через біль і страждання. Пісня має фінальну кульмінаційну форму, як композиція «Pushit». В ній представлено дві образні сфери, які формують її тричастинність: де перша частина ритмічна і важка, друга більш спокійна та легка і, що нетипово для гурту, в деяких місцях мажорна та піднесена, третя знову повертає слухача до важкого звучання. Композиція написана в тональності a-moll. У пісні широко використовується геміола – ритмічний прийом, де тридольний метр перетворюється на дводольний через зміну акцентів у такті. Цей прийом створює ілюзію зміни ритму, коли основні акценти з тріолей переміщуються на дві долі.

Останній інструментальний трек «(-) Ions» є електричним дзичанням пристрою під назвою «Драбина Якова», що складається з двох довгих металевих стрижнів, які пропускають електричну дугу між собою. Інші звуки є імпровізацією, що нагадує наростання напруги перед грозою. Назва відсилає до негативних іонів, що викликають відчуття свіжості та гарного самопочуття у людей (Caddy, 2003, с. 41). Негативні іони мають сприятливий вплив на людину, прискорюючи метаболізм, збільшуючи стійкість до хвороб і створюючи гарний настрій. Позитивні ж іони є «поганими», їх можна знайти у великих кількостях у містах, аеропортах, на сміттєзвалищах тощо, велику кількість позитивних іонів випромінюють комп'ютерні монітори. Вони негативно впливають на людину, викликаючи депресію, збільшення ваги, хвороби тощо.

Основний зміст фінальної пісні «Third Eye» зосереджується на концепції «третього ока» – символу духовного пробудження, інтуїції та глибшого розуміння реальності. Це поняття широко використовується в різних духовних і містичних традиціях, таких як індуїзм і буддизм, де третє око асоціюється з вищим рівнем свідомості. Ця пісня підводить підсумок основного концепту альбому, який розкриває тему пробудження свідомості, духовного пізнання й спроби вирватися з полону догм, а також узагальнює зміст інших пісень, що підіймають питання боротьби з наркозалежністю, брехливість політичних та релігійних діячів. Ліричний герой пісні проходить через метафоричний процес відкриття «третього ока» – символу інтуїтивного знання і розширення свідомості через боротьбу та виклики, пов'язані з пошуком глибинних істин.

Композиція «Third Eye» триває майже 14 хвилин і є найдовшою в альбомі. Вона написана в тональності d-moll у розмірі 4/4 зі змінами на 5/4, 6/8 та 7/8. Структура пісні з її динамічними змінами та складними ритмами віддзеркалює бурхливу природу духовних пошуків. Вона складається з п'яти частин: перша має вольовий характер, друга близька до першої, однак є більш енергійною, у третій преважують меланхолійні образи, але вона закінчується доволі жорстким звучанням, четверта повертається до настрою першої, а остання відтворює звучання завершального розділу третьої частини. Відзначимо інтертекстуальні зв'язки цієї композиції з піснею «Eulogy»: обидві пісні відсилають до семплів виступів коміка Білла Гікса.

Отже, альбом «Ænima», що відзначається смисловим навантаженням, складними музичними структурами, інтроспективними текстами, змушує слухача замислитися над фундаментальними філософськими питаннями буття людини у світі.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У концептуальному альбомі «Ænima» гурту «Tool» підіймаються питання духовного очищення, емоційного й духовного зростання, оновлення через боротьбу з токсичністю в суспільстві й особистому житті. Його головний концепт відбито в назві, де поєднано латинські слова «anīma» («душа») та «enema» (процедура очищення організму). Тексти пісень наповнені багатозначною символікою, їх зміст – прагнення проникнути в суть свідомості та глибинну природу людини, заклик звільнитися від негативу, критика безглуздості попкультури, політики та побутового матеріалізму.

Пісні «Stinkfist» (№ 1), «Eulogy» (№ 2), «Forty Six & 2» (№ 5), «Ænema» (№ 11) та «Third Eye» (№ 15) розкривають основний концепт альбому – духовні пошуки людини, розширення свідомості та досягнення просвітлення. Основну концептуальну лінію доповнюють композиції «Hooker with a Pen*s» (№ 7), «Pushit» (№ 11) та «Ænema» (№ 13), які є гнівним посланням проти фальшивості, комерціалізації та лицемірства, що панують в сучасному суспільстві. В альбомі є місце і для особистісних переживань: у піснях «H» (№ 3) та «Jimmy» (№ 9) соліст гурту Дж. Мейнард Кінен звертається до тем дитинства і насильства.

В альбомі «Ænima» значну роль відіграють інтерлюдії «Useful Idiot» (№ 4), «Message to Harry Manback» (№ 6), «Intermission» (№ 8), «Die Eier von Satan» (№ 10), «Cesaro Summability» (№ 12) та «(-) Ions» (№ 14), які з'єднують треки та створюють його особливу атмосферу. Вони роблять альбом схожим на концептуальну мандрівку або навіть психоделічний ритуал, де ключові смислові треки переплітаються із сюрреалістичними звуковими пейзажами.

У стилістичному відношенні альбом «Ænima» можна віднести до прогресивного року та альтернативного

металу. Його загальний настрій – похмурий, гіпно-тичний і водночас агресивний. Музика альбому відзначена контрастами: важкі, агресивні пасажи змінюються більш спокійним, медитативним звучанням, що дозволяє передати розмаїття настроїв, які відображають внутрішні трансформації ліричних героїв, їхню боротьбу і духовне очищення.

Всі пісні написані в пониженому гітарному строю (D-A-D-G-B-E), що допомагає створити темне і важке звучання. Композиції написані в тональностях: e-moll («Stinkfist» (№ 1), «Eulogy» (№ 2)), d-moll («H» (№ 3), «Forty Six & 2» (№ 5), «Hooker with a Pen*s» (№ 7), «Jimmy» (№ 9), «Third Eye» (№ 15)), a-moll («Pushit» (№ 11) та «Ænema» (№ 13)). Тональні арки символічно відображають рух внутрішніх пошуків ліричного героя, де йде поступове занурення в темні глибини людської душі, що показано за допомогою низхідного тонального руху (e-moll → d-moll → a-moll), однак завдяки поверненню до тональності d-moll у пісні «Third Eye» автори показують вихід через трансцендентну сферу до духовних вершин. Відмінною рисою альбому «Ænima» є використання складних ритмічних рисунків, які однак прямо не пов'язані з концептуальним рішенням альбому. Ритмічне розмаїття є особливістю творчого почерку гурту «Tool», що формує його унікальну звукову палітру.

Отже, альбом «Ænima» гурту «Tool» відзначено змістовною музично-тематичною єдністю, що виявляється на різних рівнях. Глибокі філософські тексти, соціальна спрямованість та цікаві музичні рішення надали йому статус культового, і він нині стоїть в одному ряду з такими шедеврами рок-музики як альбоми «The Wall» (1979) гурту «Pink Floyd», «The Lamb Lies Down on Broadway» (1974) гурту «Genesis», «The Rise and Fall of Ziggy Stardust and the Spiders from Mars» (1972) Девіда Бові (David Bowie), які давно вже стали класикою.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрєєв, Є.В. (2014). *Композиційні моделі класичного року (на матеріалі творчості гурту The Doors)* (автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства). Харків.
- Вавшко, І. В. (2019). *Музична поетика рок-балади* (дис. ... канд. мистецтвознавства). Київ.
- Палій, І. О. (2012). *Трансдукція як явище музичної культури (на прикладі фортепіанного циклу М. Мусоргського «Картинки з виставки» і творчості рок-гуртів King Crimson та Pink Floyd)* (автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства). Харків.
- Палкіна, І. І. (2017). *Жанроутворення у рок-мистецтві: міжвидові та внутрішньовидові взаємодії* (дис. ... канд. мистецтвознавства). Київ.
- Терент'єв, Д. Д. (2018). *Мелодик-рок в музиці 80-х років XX століття* (дис. ... канд. мистецтвознавства). Київ.
- Caddy, S. (2003). A book of interpretations. *Ænima*. Lateralus. URL: http://web.archive.org/web/20070930162135/http://www.vanillacircus.net/book/tool_book.pdf.

Osborn, B. (2013). Subverting the Verse–Chorus Paradigm: Terminally Climactic Forms in Recent Rock Music. *Music Theory Spectrum*, 35 (1), 23–47.

Wood, J. (2022). Retrospective Review: Tool's "Not All Therapists Wear Suits". *Two Story Melody*. URL: <https://twostorymelody.com/retrospective-review-tools-not-all-therapists-wear-suits/>.

REFERENCES

Andreev, E.V. (2014). Kompozytsiini modeli klasych-noho roku (na materiali tvorchosti hurtu The Doors): avtoref. dys. kand. mystetstvoznavstva [Compositional models of classic rock (on the material of The Doors): Extended abstract of candidate's thesis]. Kharkiv [in Ukrainian].

Vavshko, I. V. (2019). Muzychna poetyka rok-balady: dys. kand. mystetstvoznavstva [Musical poetics of the rock ballad: Candidate's thesis]. Kyiv [in Ukrainian].

Palii, I. O. (2012). Transduksiia yak yavyshe muzychnoi kultury (na prykladi fortepiannoho tsyklu M. Musorhskoho "Kartynky z vystavky" i tvorchosti rok-hurtiv King Crimson ta Pink Floyd): avtoref. dys. kand. mystetstvoznavstva [Transduction as a phenomenon of musical culture (on the example of M. Musorhsky's

piano cycle "Pictures at an exhibition" and the works of King Crimson and Pink Floyd): Extended abstract of candidate's thesis]. Kharkiv [in Ukrainian].

Palkina, I. I. (2017). Zhanrovorennia u rok-mystetstvi: mizhvydovi ta vnutrishnovydovi vzaiemodii: dys. kand. mystetstvoznavstva [Genre formation in rock art: interspecies and intraspecies interactions: Candidate's thesis]. Kyiv [in Ukrainian].

Terentyev, D. D. (2018). Melodyk-rok v muzytsi 80-kh rokiv XX stolittia: dys. kand. mystetstvoznavstva [Melodic rock in the music of the 80s of the twentieth century: Candidate's thesis]. Kyiv [in Ukrainian].

Caddy, S. (2003). A book of interpretations. *Ænima*. Lateralus. Retrieved from: http://web.archive.org/web/20070930162135/http://www.vanillacircus.net/book/tool_book.pdf.

Osborn, B. (2013). Subverting the Verse–Chorus Paradigm: Terminally Climactic Forms in Recent Rock Music. *Music Theory Spectrum*, 35 (1), 23–47.

Wood, J. (2022). Retrospective Review: Tool's "Not All Therapists Wear Suits". *Two Story Melody*. URL: <https://twostorymelody.com/retrospective-review-tools-not-all-therapists-wear-suits/>.

The conceptual album “Ænima” by “Tool”: features of artistic design

Mykyta Vyacheslavovich Konovalov
Postgraduate Student at the Department
of Musicology and Music Education
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan
University
ORCID: 0009-0001-0399-8668

The article is devoted to the analysis of the album “Ænima” by the American rock band “Tool” as a bright example of a concept album marked by deep philosophical content, sharp social criticism and original musical solution. The content-thematic and musical levels of the album’s concept are characterized, and the key ideas that shape its artistic integrity are identified. Particular attention is paid to the means of musical drama that ensure the unity of the album – through development, compositional arches, repeated musical motifs and sound interludes. The semantics of the lyrics, which are full of metaphors, allusions and ambiguous images that allow for different interpretations of the content, are also discussed. The album “Ænima” is marked by a combination of genre characteristics of progressive metal, alternative rock and art rock, which is reflected in complex rhythmic patterns, variable sizes, polyphonic texture and atypical vocal techniques. In addition to the musical aspect, the paper focuses on the ideological load of the album, which touches upon the topics of alienation of the individual in modern society, emotional growth, spiritual purification, and criticism of conformism. The analysis of the album’s lyrics and music shows that “Ænima” is a holistic conceptual statement that requires deep comprehension from the listener. The results of the study allow us to fill the gap in the scientific consideration of the Tool’s work and expand the understanding of the musical drama of the concept album as a phenomenon of non-academic art.

Keywords: rock music, concept album, album “Ænima” by the band “Tool”, content-thematic and musical levels of the concept album, musical dramaturgy.